

Forord

Det er egentligt et paradoks, at jeg har brugt tid på at sætte denne bog sammen med årstal og datoer for op mod 1200 personer, for den blotte opremsning af personlige data i slægtstavler og lignende har aldrig sagt mig noget videre.

Mine slægtninge tilbage i tiden har jeg hørt fortællinger om og set billeder af i gamle album. Det synes jeg til gengæld er overmåde interessant. Men jeg har så også erkendt, at det fremmer forståelsen at vide om mine slægtninge, hvilken tid de levede i, hvor de boede, og hvordan de var i familie.

Det har åbenbart også været opfattelsen, da man på Mandø i 1898 begyndte at føre en protokol, hvor man for hvert hus noterede, hvem der boede der, og derefter holdt den opdateret med fødsler, giftermål, dødsfald og flytninger.

Denne såkaldte Sorte Bog med navn efter omslaget blev ført frem til 1932 med enkelte tilføjelser siden hen. Min kone lånte den for mange år siden af Peder Hjort, skrev den af og udgav den i et hefte.

Da jeg blev pensionist, gravede jeg lidt dybere i min slægt, hvor alle mine otte oldeforældre har levet og virket på Mandø. Det stod mig hurtigt klart, at familieforholdene er så indviklede og omfattende, at jeg lige så godt kunne starte med at gå kirkebøgerne igennem fra en ende af.

Dermed kom ideen om at lave en bog efter samme læst som den sorte bog, blot i tid udstrakt fra 1800 og op til i dag.

Det er resultatet i registrering af personlige data for op mod 1200, der har været fastboende på Mandø fordelt i næsten 90 huse. Stammer man fra Mandø, vil man derfor her kunne følge sin slægt på øen tilbage til omkring 1800 med oplysninger om fødsel, giftermål, erhverv, bopæl og død.

Der er adgang til kirkebøger og folketællinger frem til 1920-erne. Derefter må oplysninger findes andre steder. I Mandø-Posten kan der findes mange oplysninger, men ellers har jeg måttet spørge mig frem. Hvor mærkeligt det end kan lyde, har det sværeste været at fremskaffe personoplysninger for de seneste 20 – 30 år.

Jeg mener, at bogen ganske godt dækker de fastboende på Mandø fra 1800 til i dag. Men jeg ved, at der er mangler. Mange personoplysninger har jeg fået oplyst fra en del ret så forskellige kilder, og selv om jeg så godt som muligt har krydstjekket dem, vil der givetvis være fejl.

Jeg hører meget gerne om fejl og mangler fra den opmærksomme læser.

Tak til de mange, der har hjulpet mig med oplysninger og billeder. Når jeg har spurgt, har jeg fra alle kun mødt imødekommenhed.

Og naturligvis har det været en fornøjelse at få at vide fra mange sider, at det var et spændende projekt, jeg havde gang i.

Endelig er det mit håb, at person- og husregisteret kan være basis for andre beskrivelser af Mandø de sidste 200 år. Til eksempel forekommer det mig oplagt at kæde de to registre sammen med Museets store og forhåbentligt voksende samling af scannede og originale fotografier.

Mandø, en sen aften i januar 2011.

Jeff Nielsen

Kilder

Kirkebøger KB.

Folketællinger, FT. FT1834 betyder, at pågældende oplysning er fra folketællingen i 1834.

Mandø-Posten, MP. MP104 betyder, at oplysninger er fra Mandø-Posten nr 104.

Sorte Bog, SB. Protokol ført på Mandø over øens beboere fra 1898 til 1930-erne

Musse Beck. De fleste af bogens oplysninger fra omkring 1800 og tidligere stammer fra Musse Becks efterladte papirer.

Optegnelser af min farfar, **Martin Carl Nielsen.** Han var født på Mandø i 1867 i hus nr 19.

Optegnelser af min far, **Tage Nielsen.** Han var lærer på Mandø i 1930-erne og blev gift med en indfødt - Mie fra nr 12.

Diverse arkivalier på Landsarkivet.

Forkortelser og ordforklaring

BBR Bygnings- og Boligregistreret.

Bliver Hvor en person forbliver boende i et hus. Typisk en søn eller datter, der overtager huset efter forældrene.

F Fastlandet. Angiver, at en person er tilflyttet eller fraflyttet øen.

Ikke nødvendigvis fastlandet i bogstavelig forstand. ”Til F” kan således dække over flytning til Fanø eller USA.

FT Folketælling. F. eks. FT1834. Oplysningen er fra folketællingen i 1834.

KB Kirkebog

MP Mandø-Posten

SB Sorte Bog. Protokol ført på Mandø 1898 til 1930-erne

Om huse og husnumre

Hus er en fællesbetegnelse for en beboelse. Det være sig det mindste hus uden jordtiliggende eller landejendommen med stuehus og avlsbygninger.

Betegnelsen er brugt i folketællinger og videreført i Sorte Bog. Ganske entydigt er det dog ikke. Man kan opleve, at en bygning med to familier er optalt som et hus ved en folketælling og som to huse ved den næste.

Sorte Bog nummererer husene fra nr 1 og begynder nord i byen, hvilket passede fint sammen med matrikelnummeret. Men sammenhængen mellem matrikelnummer og husnummer gik snart fløjten, da der til stadighed bygges nye huse. Det sker i 1920, hvor mølleren byggede sin aftægtsbolig, og huset får nr 0.

Jeg har valgt at benytte husnumrene fra Sorte Bog og tilføjet nye numre for huse, der allerede var borte, da Sorte Bog startede, og for huse bygget efter, den sluttede. Adresse med vejnavn og husnummer er jo ikke mere end godt 30 år gammel og dækker ikke huse, der ikke eksisterer.

Husnumrene er blandt andet brugt til på kort form at anføre en persons færden. Hvis der om en person står

Fra nr 5, F, 53, 22, 45

betyder det, at vedkommende er kommet til dette hus fra hus nr 5. Til hus nr 5 er han tilflyttet fra F = Fastlandet. Til fastlandet flyttede han fra nr 53 osv. Den sidste angivelse, som i eksemplet er 45, er i almindelighed, men ikke nødvendigvis vedkommendes fødested. Altså hus nr 45. Det vil fremgå af sammenhængen.

Om personnavne

I almindelighed er navnet angivet med kirkebogens angivelse ved dåben. Men kirkebøgerne er ikke særligt nøjagtige med navne. Fornavnet Ane kan være anført som Anne eller Anna. Kirstine som Kjerstine eller Kjesten osv. ved forskellige lejligheder.

En datter af Hans Nielsen kan være anført Ane Hansdatter ved dåb, Anne Hansen ved giftermål og med familienavnet Anna Nielsen ved en senere folketælling.

En vis opfindsomhed kan derfor være påkrævet ved opslag i personregisteret.

For flere personer er der foruden døbenavn anført et andet. F.eks. Knud Ovesen. Knud Outzen. Begge navne er i offentlige kilder benyttet i flæng.

Desuden tilnavne som Sine og Stinne, eller Knud Hansen, der almindeligvis omtales Knud Skipper, eller Johanne Marie Lindberg, der aldrig blev kaldt andet end Karen.

Billeder

Billederne er fra Museets samling eller egne fotos. Billeder af hus nr 25, 27, 52 og 54 er fra dvd "Mandø's historie set gennem Anker Andersens optegnelser, bilag og fotos".